

АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО

Појам – друштво капитала, делатност, добит, утврђени капитал подељен на акције

Значај – правно најсложенији облик; економски најмоћнији облик (сакупљање великог капит.)

Особине

- примарност имовинских састојака над личним
- одвојеност правног субјективитета и имовина
- основни капитал:
- * подељеност капитала на акције
- * утврђен актима АД и регистрован
- * минималан капитал прописан (3.000.000 дин.)
- * преносивост акција – у начелу нема иступања из друштва
- * могућност јавне емисије акција
 - императивност режима, нарочито за ЈАД
 - вишечланост (правило) и једночланост
 - одвојеност капитала од управе – стручна управа, а акционари имају надзор

Врсте

Нејавно и јавно АД

Критеријум – доступност акција јавности

Одређивање врсте - оснивачким актом или статутом

Начин оснивања

- симултани и сукцесивни
- ЗПД – не уређује сукцесивни начин
- значи – најпре НАД, па претварање у ЈАД

Особине НАД – 1) нема јавне емисије и трговине, осим при отварању 2) не подлеже надзору

Комисије за хов 3) нема обавезе извештавања јавности о пословању 4) допуштено ограничења преноса акција

Поступак оснивања НАД – 1) оснивачки акт 2) упис и уношење улога 3) избор органа 4) регистрација (објава)

Особине ЈАД – обрнуте од НАД

Врсте – котирано и некотирано

Могућност – претварања НАД у ЈАД и обратно

Претварање НАД у ЈАД

Начини – 1) јавном емисијом 2) укључивањем акција у јавну трговину (објава проспекта)

Претварање ЈАД у НАД

- услови:

- 1) одлука скупштине о претварању (3/4 већина свих гласова)
- 2) мање од 10.000 акционара
- 3) слаб промет (мање од 0,5% за шест месеци)
- 4) обавеза откупа акција од несагласних акционара

Агенцијски проблеми

Више лица у заједничком подухвату, заједнички циљ, а несагласност неког учесника

3 проблема:

1) сукоб управе и акционара

- обавеза верности управе а-рима и друштву
- проблем у распршеном акционарству (англо земље)

2) сукоб владајућег и мањинских акционара

- ризик злоупотребе владајућег а-ра, уједно члан управе, ради у личном интересу, а не за друштво

- задатак права – заштита мањинских акционара

3) сукоб између друштва и других носилаца ризика – запослени, повериоци, друштвена заједница...

Конститутивни акти

Врсте – оснивачки и статут

Оснивачки акт

Појам – изјава којом се ствара друштво

Доносилац – оснивач(и)

Обавезност

Врсте – уговор или одлука

Форма –1) писмена, овера, предаја регистру 2) електронска – електронски потпис оснивача и печат (потпис) бележника

Садржина – прописана:

- 1) одређење друштва - име, седиште, делатност
- 2) одређење оснивача - име(на) оснивача и адресе
- 3) укупан износ улога (основни капитал)
- 4) опис улога сваког оснивача
- 5) врста, класа и број акција за сваког оснивача
- 6) обавеза оснивања и уноса улога

Непромењивост – значај само за оснивање

Статут

Појам – „највиши“ општи правни акт АД-а

Обавезност

Доносилац – 1) оснивачи у оснивању 2) касније – скупштина већином гласова

Форма

- као оснивачки акт
- потпис председника скупштине током друштва

Садржина – као оснивачки акт; али:

- 1) нема - имена акционара, њихових улога и броја акција
- 2) додатно обавезно има – а) висина капитала (број акција) б) врсте, класе и номинална вредност акција в) елементи сваке врсте акција (права и обавезе) г) сазивање скупштине д) уређење осталих органа – избор, разрешење, делокруг...
- 3) необавезни елементи – сва питања (нпр. први директор (НО), ограничење преноса акција трошкови оснивања...

Измена – већина гласова свих по капиталу

Оснивање

Системи

- једног и два конститутив. акта

- ми – два акта; уписом у регистар престаје дејство оснивачког акта, а наступа статут

Услови – 1) минимални капитал 2) пословна способност оснивача 3) констит. акти 4) упис у регистар 5) објава

Начини – симулатано и сукцесивно

- симултано – сами оснивачи сакупљају цео капитал уписом и уношењем улога
- сукцесивно – две фазе

* 1. фаза – оснивачи сакупљају део капитала

* 2. фаза – сакупљање капитала од улагача јавном понудом за продају акција: а) дозвола

Комисије за хов б) објава понуде в) упис и уплата г) оснивачка скупштина д) регистрација

* неуспело оснивање – оснивачи солидарно враћају улоге улагачима

Улози

Врсте – новчани и неновчани (ствари и права)

Кредитирање стицања – као код доо (забрана)

Процена

- нејавно АД – сами оснивачи одн. ОД (НО)
- јавно АД – проценитељ

Уношење улога у имовину АД

Дужност – по основу оснивачког акта (оснивач) или уговора о куповини акција (акционари)

Дужник – улагач (оснивач и акционар)

Забрана АД-у да: 1) накнадно ослободи улагача 2) смањи улог 3) пребије за дуг

Пренос неуплаћене акције – солидарност преносиоца и стицаоца за неуплату АД-у

Рок

- 1) нејавно АД - 25% + 5 год.

2) јавно – 25% + 2 год. (у приватној емисији)

3) у јавној емисији – одмах по емисији

Делимична уплата

- обим права а-ра - сразмерно обиму уплате

- јавно АД

* а-р нема следећа права док потпуно не уплати улог: 1) располагања акцијама 2) право гласа

* а-р има право на дивиденду сразмерно уплати

Доцња – 1) камата или уговорна казна за улагача 2) одузимање акција (као у ДОО)

Јавна емисија

Појам емисије уопште

Врсте – 1) јавна и нејавна 2) оснивачка и накнадна 3) новчана, натурална и мешовита 4) национална и прекогранична 5) непосредна и посредна (путем преузимаоца)

Јавна емисија

Обавеза

- само за јавна друштва

- изузеци од обавезе (приватна емисија) – 1) до 150 понуђених 2) само стручним улагачима 3) скупе хартије (бар 100.000 е) 4) великим улагачима (бар 100.000 е) 5) мала емисија (до 1.000.000 е у 1 год.) 6) “техничке” емисије (бесплатне акције, промена номин. вредности) 7) статусне промене

Ток емисије – 1) одлука о емисији 2) дозвола Комисије 3) објава понуде 4) упис 5) утврђивање исхода 6) уплата и пренос акција купцима

Јавна понуда

- појам – понуда АД за продају акција првим имаоцима објављена на прописани начин

- природа

* понуда или позив на понуду?

* проблем – неуспела емисија и вишак уписа

* одговор – позив на понуду; АД није обавезно да прода прихватиоцу

Посредна емисија

- појам – путем преузимаоца

- улога преузимаоца – помаже издаваоцу (испитује тржиште, израђује понуду, организује упис и уплату...)

- врсте према улози преузимаоца: 1) чврсто (покровитељство) и 2) меко преузимање

- покровитељство – обавеза откупа (обавеза циља)

- меко преузимање (заступање) – обавеза средства (настојање)

Проспект

- појам – исправа о стању издаваоца; оцена просечног улагача о исплативости и ризичности куповине хартија

- објава

* обавеза за ЈАД – изузетак приват. емисије

* начин – интернет, а може и друго (нпр. новине)

- садржина – прописана

- врсте

* пуни и скраћени

* основни и допунски – у виšekратној емисији дужничких хартија

* допунски – у случају измене чињеница

- трајање – 12 месеци

Одговорност за проспект

- разлог – мана (нетачност, непотпуност, улепшаност)

- одговорна лица – издавалац, чланови управе (осим који је гласао против), преузималац емисије, ревизор, други састављач за свој део

- врста одговорности – објективна

- санкција – накнада штете улагачима због пада цене

Улога Комисије

- провера услова за емисију

- рок за одлуку – 20 дана (10 за ЈАД); ћутање – одбијање

Упис и уплата

- упис – код трговаца хартијама (тзв. инвестициона друштва)
- уплата – код банака
- рок – 3 месеца од објаве понуде

Исход

- “праг” успеха – издавалац сам поставља
- утврђивање исхода – издавалац утврђује и извештава Комисију (провера)
- успех
 - * пренос акција купцима у Центр. регистру
 - * регистрација повећања капитала код АПР-а
- неуспех – враћање улога (3 дана)

Серијске хартије од вредности

Појам - издавање у серији, сакупљање капитала, улагање у привредни или финансијски подухват

Разлика од појединачних хов - нпр. меница, чек, складишница

- сврха серијских хов – сакупљање капитала
- сврха појединачних хов – испуњење обавезе у текућем послу

Врсте серијских хов

- 1) законска уређеност – нема *numerus clausus*-а
 - * именоване - акције, обвезнице, записи, депозитне потврде и друге хов
 - * неименоване - допуштено
- 2) права имаоца
 - * чланске - са учешћем (нпр. акције)
 - * стварноправне - нпр. хипотекарна писма
 - * облигационе (дужничке) - обвезнице, записи
- 3) рок - **а**) краткорочне (до 365 дана; нпр. записи) **б**) дугорочне (нпр. обвезнице) **в**) бесповратне (акције)

Особине

- 1) дематеријализација
 - * појам - нема папира (“вредноснице”)
 - * стицање и пренос хов (“безготовински”, рачуни)
- 2) одређивање имаоца - само на име (нема по наредби и на доносиоца)
- 3) слободна преносивост, изузев: **1**) у НАД по статуту **2**) судска одлука (привремена мера) **3**) писмени уговор (овера) а-ра са НАД (нпр. гаранцијске акц.)

Забрана ограничења преносивости у ЈАД

Емисија – објашњено код врста АД

Акција

Појам - серијска хов, издаје ад, чланска права

3 значења:

- 1) један у низу једнаких делова капитала АД
 - номинална (мин. 100 дин.) и тржишна вредност
 - збир номин. вред. = основни капитал
 - учешће у ликвидационом вишку
- 2) скуп чланских права и обавеза а-ра – **равнопр.**
 - обавезе – уношење улога, оданост (владалац)
 - права – дивиденда, глас (1 акц.-1 глас), обавештавање
- 3) исправа - вредносница (ХОВ)
 - права: **1**) права на хов (располагање) и **2**) права из хов
 - дематеријализација – рачуни ималаца, Централни регистар, “безготовински пренос”, само на име

Издавање

- издавалац - а.д., а у оснивачкој емисији и сваки правни субјект (оснивач)
- јавна емисија за ЈАД (осим изузетно), а приватна за НАД (осим кад се отвара)
- стицање – уписом на рачун у Центр. регист.

Врсте акција

- 1) одређивање имаоца - на име (ми) и на доносиоца
- 2) врста права а-ра - обичне и повлашћене
 - а) **обичне** (гласачке) акције
 - * појам - три чланска права (увек глас)
 - * обавеза издавања - бар једна
 - * само једна класа
 - * забрана претварања у повлашћене
 - б) **повлашћене** акције
 - * појам - повластице из одлуке о емисији
 - * необавезност
 - * обим – до 50% основног капитала
 - * без гласа, осим: **а)** умањење (промена) повластице) **б)** неисплата дивиденде (по статуту)
 - в)** замењиве за обичне акције (по статуту)
 - * могућност више класа - редослед првенства
 - * врсте: **а)** кумулативне **б)** партиципативне **в)** мешовите **г)** замењиве за обичне акције
- 3) начин одређивања вредности – номиналне (апсолутини износ) и рачуноводствене (%)
- 4) број власника: **а)** искључиве **б)** сувласничке (као сувласнички удели ДОО)
- 5) право откупа - **а)** неоткупљиве **б)** откупљиве
- 6) број гласова - **а)** обичне и **б)** плуралне (забрана код нас)
- 7) посебне врсте акција - **а)** златне **б)** гаранцијске

Врсте и класе акција

Врсте – обичне и повлашћене

Класе – према врсти и обиму повластица

Равноправност само у истој врсти и класи

Врсте вредности - номин., тржишна, емисиона, књиговодствена и процењена

- однос вредности:

* номиналне према тржишној - изнад или испод

* номиналне према емисионој - емисиона не испод номиналне

- емисионе према тржишној - не испод тржишне осим: **а)** а-рима (до 10%) **б)** покровитељу емисије (до 10%)
- тржишна вредност у заштити несагласног а-ра: **1)** просечна цена последњих 6 месеци **2)** обим – 0,5% **3)** најмање се трговало 1/3 дана сваког месеца

ОБВЕЗНИЦЕ

Појам - хов, обавеза исплате главнице са каматом, одједном или у деловима

Преносивост - на тржишту, номинална и тржишна вредност

Особине

- облигациона хов - не даје глас, осим партиципат. обвезнице
- обично дугорочна хов - преко 1 год.

Улога – средство: **1)** кредитирања **2)** улагања (штедње) **3)** обезбеђ. **4)** плаћања

Издавање

- издавалац - свако правно лице (не и физичко)
- начин – јавно или приватно; начело јавне емисије за ЈАД
- уплата - једнократно (обично) или вишекратно
- **22 АД – Обвезнице (наставак)**

Исплата - једнократно и вишекратно

Врсте

- 1) издавалац - државне, НБС-а (нема дозволе Комисије за хов) и недржавне
- 2) одређивање имаоца - на име (ми) и на доносиоца
- 3) обезбеђење тражбине - непокривене и покривене (нпр. гаранција банке за котацију у ББ)
- 4) валута - динарске и девизне (сагласност НБС)
- 5) емисиона цена - паритетне (каматоносне) и дисконтне (одбитне)
- 6) замена - замењиве и незамењиве
 - * замењиве обвезнице - **а)** у оквиру одобреног капитала **б)** емисиона цена - не испод номиналне, ни тржишне цене акција
- 7) врста камате - са непромењивом и са промењивом каматом

- 8) рок - краткорочне и дугорочне
9) ранија исплата - искупљиве и неискупљиве
10) начин отплате – једнократне и виšekратне

Заштита обвезничара према издаваоцу

1) систем скупштине (Франц.)

- одлуке већином “по капиталу”
- бира се заступник обвезничара - не сме власник, запослени, члан управе издаваоца
- забрана измене права без сагласн. скупштине

2) систем повереника

- уговор о трусту издаваоца са повереником (професионалац)
- рад повереника о трошку издаваоца
- повереник сазива скупштину о-ра
- забрана измене права без сагласн. скупштине

Делови - плашт и табак (код папирних обвезн.)

ВАРАНТИ

Појам – исправе, право стицања акција, цена у време издавања варанта

Смисао – право пречег стицања; повлашћени услови стицања (нпр. нижа цена)

Обим – до висине одобреног капитала

Накнада

- облик - само у новцу
- висина емисионе цене – не испод номиналне цене акције издаваоца

Замена – и за обичне и за повлашћене акције

ЗАПИСИ

Појам – хов, једнократна исплата заокруженог номиналног износа, камата, кратак рок

Функција – краткорично кредитирање е-нта

Особине – облигац., серијска, новчана, краткорич., инвестициона, апстрактна хов

Апоенска структура – заокружене своте новца

ДЕПОЗИТНА ПОТВРДА

Појам – хов, права домаћем улагачу према домаћем е-нту (депозитар), аналогна правима страним хов

Емисија – посредна емисија хов страног лица у домаћој земљи

- уговор домаће банке и страног издаваоца (депозит и залога домаће банке)
- дозволе: 1) Комис. за хов и 2) НБС
- е-нт домаћа банка (депозитар страних хов)
- имаоци – домаћа лица

Непосредна емисија хов страног лица–услови:

- као и у емисији домаћег е-нта
- додатни услови – а) е-нт само стр. правно лице (никако физичко л.) б) организатор емисије домаћи трговац хов-има в) уговор домаћег трговца о организовању емисије са страним е-нтом г) сагласност НБС (стабилност монете) д) дозвола Комис. г) уговор Комисије са надзор. органом државе седишта страног е-нта

Изведене хартије (деривати)

Појам – закључница у рочном берзанском послу

Берзански посао

Појам – уговор о купопродаји предмета котације у берзи

Врсте

- 1) дневни и рочни
- 2) врсте рочних послова – непреносив (форвард) и преносив (фјучерс)
- 3) врсте преносивог посла – безуслован (испунљив) и услован (премијски, опцијски)

Закључница – дериват, изведена хартија

- издавање – сваки уговорник саговорнику
- стандардизација послова по врсти и количини предмета
- масовност закључивања послова и издавања закључница
- врсте – финасијски, робни, валутни, индексни....
- могућности имаоца рочне закључнице – 1) да испуни 2) да препрода закључницу

Трговина

- 1) само јавно и на организованом тржишту
- 2) изузетно и ван њега: само између трговаца, државе и НБС